

11. O'Donnell M. (1989) Definition of Health Promotion 2.0: Embracing passion, Enhancing motivation, Recognizing dynamic balance, and Creating opportunities *American Journal of Health Promotion*. num. 3, p.5.

(англійською перекладено автором статті)

УДК 378.147:[37.011.3-051:811.111]

ДРУГОВ Міхаїл

канд. пед. наук, ст. викл. кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

вул. Університетська, 12, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84112

E-mail: michaeldrugov@gmail.com

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ У ЗМІСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗВО

Анотація. У статті розглянуто шляхи запровадження соціокультурного підходу до вивчення іноземної мови в закладах вищої освіти. Актуальність проблеми доводить аналіз науково-методичних літературних джерел. Метою статті є обґрунтування доцільності запровадження соціокультурного підходу, а також окреслення шляхів його реалізації в процесі підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Автор наголошує, що сутність соціокультурного підходу полягає в інтегруванні лінгвістичного компонента та відомостей зі сфери національної культури. Зазначено, що обов'язковими завданнями вивчення іноземної мови в ЗВО є такі: оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країни, мова якої вивчається; залучення до діалогу культур (іншомовної та рідної); усвідомлення студентами суті мовних явищ, іншої системи розуміння, через яку може сприйматися дійсність; порівняння явищ іноземної мови, що вивчається, із рідною мовою. Доведено, що виконання цих завдань у навчанні іноземної мови можливе за умов взаємопов'язаного вивчення мови і культури, а також активної комунікативної діяльності студента як суб'єкта навчальної діяльності. Наголошено, що використання широкого спектру тренувальних вправ комунікативного та дослідницького характеру сприяють успішній реалізації соціокультурного підходу до вивчення іноземних мов у ЗВО. Автор висновок, що реалізація соціокультурного підходу в змісті навчання іноземної мови передбачає засвоєння засобів соціокомунікації, способів мислення представників культури країни, мова якої вивчається, а також національних досягнень.

Ключові слова: навчання іноземної мови, соціокультурний підхід, заклад вищої освіти, комунікативна компетентність, соціокультурна компетентність, принцип діалогу культур, фонові знання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливим науковими чи практичними завданнями. Із набуттям Україною статусу незалежної держави, у країні посилюються міжнародні зв'язки, відбувається інтернаціоналізація всіх аспектів суспільного життя, тому знання іноземної мови є необхідними в різних сферах діяльності людини, а також для соціально-економічного, науково-технічного та загально-культурного прогресу суспільства. Донедавна головним завданням навчання іноземної мови було оволодіння вмінням спілкуватися іноземною мовою, що передбачало досягнення мінімально достатнього рівня комунікативної компетентності. У сучасних концепціях навчання іноземна мова розглядається як відображення культури відповідного народу задля оволодіння іншомовною культурою і засвоєння світових духовних цінностей. Таким чином, соціальне замовлення передбачає не тільки формування необхідних іншомовних навичок та вмінь, але й ознайомлення через мову з культурою країни, її традиціями, історією та сучасністю. Виконанню таких завдань сприяє запровадження соціокультурного підходу, який є аспектом методики викладання іноземних мов та відбиває національно-культурний компонент мовного матеріалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Аналіз науково-методичних джерел засвідчив, що різні аспекти запровадження соціокультурного підходу до навчання іноземних мов висвітлювали Є. Верещагін, В. Костомаров, О. Оберемко, Г. Томахін та інші. Л. Бім, Н. Гальскова, С. Ніколаєва, С. Роман, О. Тарнопольський докладно вивчають проблему формування іншомовної комунікативної компетентності студентів ЗВО. Дисертаційні дослідження Л. Голованчук, Ю. Кузьменко присвячено методиці формування соціокультурної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти. Однак, з-поміж значної кількості наукових праць, предметом дослідження яких є формування соціокультурної компетентності, необхідно довести доцільність застосування соціокультурного підходу до вивчення англійської мови в умовах сучасних закладів вищої освіти.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування доцільності запровадження соціокультурного підходу, а також окреслення шляхів його реалізації у змісті навчання іноземної мови в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Запровадження нових стандартів реформування вищої іншомовної освіти зумовлено соціальним замовленням суспільства, яке виступає в ролі головного орієнтиру в галузі мовної політики держави. Сучасне соціальне замовлення вимагає підготовки спеціаліста, здатного спілкуватися на міжкультурному рівні, тому особливого значення має застосування соціокультурного підходу під час навчання іноземної мови майбутніх фахівців. Європейська мовна політика щодо формування мультилінгвістичної компетентності наголошує на необхідності прийняття конкретних рішень, передусім тих, що стосуються змін у системі підготовки майбутніх фахівців у сучасних закладах вищої освіти. Виконання такої вимоги має здійснюватися через удосконалення змісту професійної підготовки, який забезпечує формування високого рівня кроскультурної компетентності майбутніх фахівців [4].

За твердженням Н. Гальскової, для успішного спілкування на міжкультурному рівні в студентів мають бути сформовані такі вміння: користуватися мовою як засобом спілкування в автентичних комунікативних ситуаціях; розуміти спосіб життя/поведінки, характерний для країни, мова якої вивчається; розширити загальний кругозір через залучення до мовної картини світу носіїв мови [2, с. 4].

С. Шехавцова, досліджуючи проблему запровадження соціокультурних технологій викладання іноземних мов, наголошує на необхідності розділити соціокультурний компонент змісту навчання іноземних мов на три складові: засоби соціокомунікації, національна ментальність, національні здобутки [6, с. 8].

Засоби соціокомунікації, на думку вченої, це прийоми та засоби передачі усної або письмової інформації представниками культури [6, с.8]. За даними спеціальних досліджень, щодо формування іншомовної комунікативної компетентності, змістову основу соціокультурного підходу мають становити мовні знання, що включають безеквівалентну і фонову лексику, а також національні реалії і етикет, а також навички та вміння мовної і немовної поведінки.

До переліку лексичних одиниць, що є культурно маркованими, С. Роман включає:

- реалії – це назви притаманних тільки певним націям і народам предметів матеріальної культури:
- топоніми – це географічні назви, які є частиною національної культури і можуть бути невідомі за межами даної культури;
- антропоніми – це імена і прізвища людей, передусім історичних і державних діячів;

– етнографічні реалії – це назви одягу, взуття, їжі, напоїв, грошових одиниць, транспортних засобів, свят, елементів довкілля тощо;

– суспільно-політичні реалії;

– реалії системи освіти;

– реалії, пов'язані з культурою: театр, кіно, література, музика, образотворче мистецтво;

2) конотативна лексика – це лексичні одиниці, які є близькими за значенням, але відрізняються за культурними асоціаціями;

3) фонові лексика – це лексичні одиниці, що відрізняються фонами (рівень лексичного поняття при цьому зберігається) [5].

Слід також зазначити, що оволодіння іноземною мовою і користування нею передбачає знання соціокультурних особливостей носіїв мови, що містить широкий спектр вербальних і невербальних засобів комунікації. Одна з головних перепон навчання іноземної мови із урахуванням соціокультурного компоненту полягає в тому, що почасти і викладач, і студент є носіями однієї мови і однієї культури.

Викладене вище дає нам підстави констатувати необхідність відбирати і вивчати мовні одиниці, в яких виявляється своєрідність національної культури і які неможливо зрозуміти так, як їх розуміють носії цієї мови, і це відчувається у всіх ситуаціях спілкування з представниками культури, а також при читанні преси, публіцистики, художньої літератури, під час перегляду відеофільмів тощо.

Під національною ментальністю С. Шеховцева розуміє спосіб мислення представників певної культури. До характерних ознак ментальності належать такі компоненти: знання, поведінка та відносини. Говорячи про ментальність, слід наголосити, що ментальність спрямована на формування культурного самовизначення особистості [6, с. 9].

На думку К. Долінської, успішне формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців зумовлене запровадженням соціокультурного підходу в умовах сучасних ЗВО. Учена стверджує, що шляхами реалізації цього підходу є: широке застосування проблемно-пошукових методів навчання; використання діалогових технологій навчання іноземної мови; користування автентичними інформаційними джерелами, зокрема ознайомлення з фольклором, звичаями та традиціями країни, мова якої вивчається, перегляд фільмів, використання пісень тощо [3].

При вивченні іноземної мови, яке спрямоване на ефективну міжкультурну комунікацію, необхідною умовою є навчання за принципом діалогу культур, тобто знання власної культури і культури країни, мова якої вивчається. Формуванню соціокультурної компетентності сприяє вивчення лінгвокраїнознавчого матеріалу. Тому виникає потреба включення до змісту навчання елементів мовної культури народів, які

розмовляють мовою, що вивчається і країнознавчих відомостей, що стосуються ситуацій спілкування.

Головним завданням вивчення іноземної мови в межах соціокультурного підходу є насичення предметного змісту дисципліни, яка безпосередньо стосується вивчення іноземної мови, країнознавчими матеріалами з орієнтацією на діалог культур. Вітчизняні науковці Д. Андреев, П. Мігірін, П. Сисоєв, Н. Тверезовська, Г. Чередніченко вважають соціокультурний підхід, який реалізується за принципом діалогу культур, має реалізовуватися із залученням широкого спектру інноваційних педагогічних технологій [1].

Як зазначалося раніше, до складу соціокультурного компонента змісту навчання іноземної мови належать і національні здобутки, ознайомлення з якими під час вивчення іноземної мови має на меті продемонструвати культурну цінність національного досягнення. Тому національне досягнення – це свого роду фон національних соціокультурних знань, які становлять культурну цінність [6].

Для успішної реалізації соціокультурного підходу до вивчення іноземної мови мають широко застосовуватися тренувальні вправи комунікативного та дослідницького характеру. Такими вправами можуть бути:

- відпрацювання мовних одиниць і граматичних структур на рівні понадфразової єдності в діалогових ситуаціях, максимально наближених до реальних і характерних для культури, мова якої вивчається;
- організація реального спілкування з представниками іноземної культури через листування по електронній пошті, у чаті, у форумі, по Skype;
- моделювання реальних ситуацій іншомовного спілкування, що носять соціокультурний характер (що б відповів на це питання носій мови, як би повів себе в цій ситуації);
- дослідницькі та творчі проекти;
- лінгвістичний і лінгвокраїнознавчий аналіз автентичних матеріалів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи все вищевикладене, слід зазначити, що реалізація соціокультурного підходу в змісті навчання іноземної мови передбачає засвоєння засобів соціокомунікації, способів мислення представників культури країни, мова якої вивчається, а також національних досягнень. Зміст соціокультурного підходу має містити достатню кількість фонових знань про національну культуру країни мови, що вивчається, сприяти формуванню адекватного і дружнього сприйняття іноземної мови та її реалій, а також запроваджуватися через практичне тренування в міжкультурній комунікації.

Отже, значна кількість різних факторів, що впливають на навчання іноземних мов, їхній взаємозв'язок і взаємозумовленість приводить до об'єктивної необхідності розглядати вивчення іноземної мови як складну систему, що вимагає більш повного виявлення цих факторів і послідовного їхнього обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бескорса О. Компаративний аналіз традиційних та інноваційних тенденцій викладання англійської мови у ВНЗ. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2018. Вип. 7. С. 62–72. URL: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.7.2018.140582>
2. Гальскова Н. Д. Межкультурное обучение: проблема целей и содержания обучения иностранным языкам. *Иностранные языки в школе*. 2004. Вип.1. С. 3–8.
3. Долінська К. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів початкових класів як педагогічна проблема. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 7. С. 142–145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnup_2013_7_33
4. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
5. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі : навч. посіб. Київ : Ленвіт, 2005. 207 с.
6. Шехавцова С. О. Соціокультурні технології викладання іноземних мов : навч.-метод. посіб. для магістрантів закладів вищої освіти. Полтава : Вид-во ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2018. 117 с.

Стаття надійшла до редакції 15.07.2019.

ДРУГОВ Михаил

канд. пед. наук, ст. преподаватель кафедры теории и практики начального образования ГБУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

ул. Университетская, 12, г. Славянск, Донецкая обл., Украина, 84112

E-mail: michaeldrugov@gmail.com

РЕАЛИЗАЦИЯ СОЦИОКУЛЬТУРНОГО ПОДХОДА В СОДЕРЖАНИИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В ВУЗЕ

Резюме. В статье рассмотрены пути использования социокультурного подхода в процессе изучения иностранного языка в учреждениях высшего образования. Актуальность проблемы доказывает анализ научно-методических литературных источников. Целью статьи

является обоснование целесообразности внедрения социокультурного подхода, а также определение путей его реализации в процессе подготовки будущих учителей. Автор отмечает, что сущность социокультурного подхода заключается в интегрировании лингвистического компонента и сведений из сферы национальной культуры. Указано, что обязательными задачами изучения иностранного языка в вузе являются: овладение знаниями о культуре, истории, реалиях и традициях страны изучаемого языка; привлечение к диалогу культур (иноязычной и родной); осознание студентами сущности языковых явлений, другой системы понимания, через которую может восприниматься действительность; сравнение явлений иностранного языка с родным языком. Доказано, что выполнение этих задач в обучении иностранному языку возможно при условии взаимосвязанного изучения языка и культуры, а также активной коммуникативной деятельности студента как субъекта учебной деятельности. Отмечено, что использование широкого спектра тренировочных упражнений коммуникативного и исследовательского характера способствуют успешной реализации социокультурного подхода к изучению иностранных языков в вузе. Автор делает вывод, что реализация социокультурного подхода в содержании обучения иностранному языку предполагает усвоение средств социокоммуникации, способов мышления представителей культуры страны изучаемого языка, а также национальных достижений.

Ключевые слова: обучение иностранному языку, социокультурный подход, учреждение высшего образования, коммуникативная компетентность, социокультурная компетентность, принцип диалога культур, фоновые знания.

DRUHOV Mikhail

PhD in Pedagogy, Senior Lecturer of the Department of Primary Education Theory and Practice SHEI “Donbas State Pedagogical University”

12 Universytetska Str., Sloviansk, Donetsk region, Ukraine, 84112

E-mail: michaeldrugov@gmail.com

IMPLEMENTATION OF SOCIOCULTURAL APPROACH TO THE CONTENT OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING AT HEI

Summary. The article reveals the ways of implementing the sociocultural approach to learning a foreign language at higher education institution (HEI). The relevance of the issue is proved by the analysis of scientific and methodological literature sources. The purpose of the article is to justify the expediency of using sociocultural approach to learning a foreign language, as well as to define the ways of its implementation. The author emphasizes that the essence of the sociocultural approach lies in integrating the linguistic and cultural components while learning a foreign language.

Abstract. Introduction. The article reveals the relevant issue of implementing the sociocultural approach to learning a foreign language at higher education institution (HEI), as the society requires not only the development of language skills while learning a foreign language, but also the acquaintance through language with the country's culture, its traditions, history and modern life.

Analysis of publications. The analysis of scientific and methodological literature sources proves that L. Bim, Ye. Vereshchahin, N. Halskova, V. Kostomarov, S. Nikolayeva, O. Oberemko, S. Roman, O. Tarnopolskyi, H. Tomakhin and others studied different aspects of implementing sociocultural approach to foreign language learning.

Purpose of the article is to justify the expediency of using sociocultural approach to learning a foreign language, as well as to define the ways of its implementation.

Results. The implementation of sociocultural approach to foreign language learning is aimed at mastering the knowledge about culture, history, customs and traditions of the country, the language of which is studied; involvement in dialogue between cultures (foreign and native); understanding the essence of language phenomena; comparing the foreign language phenomena with native ones. It is proved that achievement of these aims while learning a foreign language is possible if learning of language and culture is interconnected.

Conclusion. It is concluded that the realization of sociocultural approach in the content of foreign language learning implies mastering the means of socio-communication, the means of thinking that are characteristic for native speakers, as well as national achievements.

Key words: foreign language learning, sociocultural approach, higher education institution, communicative competence, sociocultural competence, principle of culture dialogue, background knowledge.

REFERENCES

1. Beskorsa, O. (2018). Komparatyvnyi analiz tradytsiinykh ta innovatsiinykh tendentsii vykladannia anhliiskoi movy u VNZ [Comparative Analysis of Traditional and Innovative Methods of Teaching English at Tertian Institutions]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*. – *Professionalism of the Teacher: Theoretical and Methodological Aspects*, 7, 62–72. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.7.2018.140582> [in Ukrainian].

2. Gal'skova, N. (2004). Mez kul'turnoye obucheniye: problema tsey i soderzhaniya obucheniya inostrannym yazykam [Intercultural Learning: the Problem of the Goals and Content of Teaching Foreign Languages]. *Inostrannyye yazyki v shkole*. – *Foreign Languages at School*, 1, 3–8 [in Russian].

3. Dolinska, K. (2013). Formuvannya sotsiokul'turnoyi kompetentsiyi maybutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv yak pedahohichna problema [Developing Future Primary School Teachers' Social and Cultural Competence as a Pedagogical Issue]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Pedahohichni nauky. – Scientific Bulletin of the Lesya Ukrainka Eastern European National University. Pedagogical Sciences*, 7, 142–145. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnup_2013_7_33 [in Ukrainian].

4. Nikolaieva, S. Yu. (2003). *Zahalnoyevropeyski Rekomendatsiyi z movnoyi osvity: vyvchennya, vykladannya, otsinyuvannya [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment]*. Kyiv, Ukraine: Lenvit. [in Ukrainian].

5. Roman, S. V. (2005). *Metodyka navchannia angliiskoi movy u pochatkovii shkoli [Methodology of the English language teaching at primary school]*. Kyiv: Lenvit. [in Ukrainian].

6. Shekhavtsova S. O. (2018). *Sotsiokulturni tekhnolohiyi vykladannya inozemnykh mov [Sociocultural technologies of teaching foreign languages]*. Poltava: Vyd-vo VNZ Ukoopspilky "Poltavskyy universytet ekonomiky i torhivli". [in Ukrainian].

(англійською перекладено автором статті)

УДК 316.723

РОЗДИМАХА Євген

аспірант, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
ген. Батюка,19, м. Слов'янськ, Донецька область, Україна
E-mail: yevhen.rozdymakha@gmail.com

НЕФОРМАЛЬНІ РУХИ МОЛОДІ У ЇХ СОЦІАЛЬНІЙ ДИНАМІЦІ

Анотація. У статті досліджується проблема вивчення неформальних рухів молоді у їх соціальній динаміці. Розкрито і запропонувати авторське бачення розуміння категорій молодь, молодіжні рухи, неформальні рухи молоді, молодіжна субкультура. Через великий вплив на молодь та на динаміку протікання й існування неформальних рухів вони являють собою значну суспільну силу, що має свої позиції, прагнення, особливості, погляди і готовність до їх активного відстоювання. З'ясовано, що неформальні рухивиникли на основі суб'єктивних прагнень, інтересів і потреб молоді незалежно від того, збігаються чи суперечать їх інтереси з інтересами суспільства. Здійснення виваженого педагогічного аналізу